

Buzás Krisztina MTA doktori értekezésének értékelése

Buzás Krisztina „Daganatok kommunikációs stratégiái az immunrendszer válaszainak tükrében” című értekezésének fő célkitűzése a daganatok és a tumor mikrokörnyezet rendkívül komplex interakciójának, kommunikációjának molekuláris szintű megértése. A tumor/sztróma interakciók vizsgálata a tumor immunológia egyik legforróbb területe, a kommunikációban résztvevő jelpályák feltárása a jelenleg használt terápiás eljárások robbanásszerű fejlődésével kecsegtet. A kísérletek jelentős része a makrofágok és más sztróma sejtek átprogramozásának, repolarizációjának lehetőségeit vizsgálja.

Az értekezés három fő részből áll. Az *első részében* a szerző a Toll-like receptorok tumor-mikrokörnyezetre gyakorolt hatásait ismerteti, a bakteriális mintázat-felismerő receptorok makrofág-polarizációra gyakorolt hatásának vizsgálatán keresztül.

A vizsgálatokat egy IV. stádiumú metasztatikus melanómában szenvedő beteg váratlan gyógyulása inspirálta. A beteg a kemoterápia ideje alatt súlyos bakteriális fertőzésen esett át, majd gyógyulását követően a metasztázisok visszafejlődtek. A jelenség beható vizsgálatára Buzás Krisztina csoportja in vivo metasztázis modellt állított be, majd kimutatta, hogy tumoros egerekben Chlamydomyces pneumoniae fertőzés hatására szignifikánsan csökken a tüdő metasztázisok száma, és az egerek túlélése jelentős mértékben javul. A lassabb tumornövekedés a sztróma repolarizációját követő T-sejt infiltráció eredménye. A bakteriális fertőzés jótékony hatása T-sejt hiányos egerekben nem volt megfigyelhető. A csoport szakértelmét, kreativitását bizonyítja, hogy a sztróma repolarizációját, az M2/M1 tranzíciót a sejtpopulációk előzetes tisztítása nélkül sikerült bizonyítani.

A dolgozat *második részében* a TLR receptorok aktivációjának hatására több sejtípusban is termelődő IL-24 citokin tumorellenes hatásainak vizsgálatába kapunk betekintést, szintén a tumor/sztróma interakció aspektusából vizsgálódva. A szerző és munkacsoportja az IL-24 immunsejtekre gyakorolt kemotaktikus hatásait vizsgálja in vitro és in vivo rendszerekben. Kimutatták, hogy az IL24, G fehérje kapcsolt receptoron keresztül JAK- és MEK-kináz függő módon, in vitro és in vivo is képes a myeloid sejtek migrációját fokozni, ezzel újabb terápiás célpontokat azonosítva a melanóma és más típusú daganatok gyógyításához.

A mű *harmadik*, központi részében, a tumor mikrokörnyezet új, kevésbé ismert kommunikációs formájának rejtelseibe kapunk betekintést, nagy szakértelemmel tervezett, interdiszciplináris kísérletsorozat eredményeképpen. A vezikuláris információtranszfer tumorprogresszióban játszott szerepét vizsgálva a szerző kimutatta, hogy

- a melanóma sejtek által kibocsátott exoszómák képesek a malignus transzformációt kísérő génextpresszióhoz hasonló genetikai program beindítására szöveti őssejtekben. Elsőként mutatták ki a PD1 checkpoint gátló receptor indukcióját melanóma eredetű exoszómákkal kezelt őssejtekben. Ez a megfigyelés nyújt mélyebb betekintést a

melanóma terápiájában széles körben használt PD1 és PDL-1 specifikus ellenanyagok hatásmechanizmusának részleteibe.

- A különböző típusú tumorsejtekből származó exoszómák transzkriptom és proteom analízisével egyes tumortípusok esetében lehetővé vált a tumoreredetű exoszóma signature felállítása, ami alkalmas lehet a tumoros betegek vérminta-alapú azonosítására és a tumor progresszió/relapszus nyomonkövetésére is. Így derült fény arra, hogy a glioblasztóma multiforme betegek szérumban az exoszómák alacsony MMP-9 metalloproteináz szintje prognosztikus marker lehet, illetve alkalmas lehet a malignus a elváltozások biopszia nélkül történő diagnosztizálására.
- Hasonlóan fontos megfigyelés, hogy környezeti stressz, például kemoterápiás szerek (Doxorubicin) vagy reaktív oxigénradikálok (fényindukált Ag-TiO₂) jelenlétében a melanóma és nazofaringeális karcinóma (NPC) eredetű exoszómák száma jelentősen emelkedik, proteom és mikroRNS profiljuk megváltozik, tumorprogressziót segítő képességük csökken, mi több, a célsejtekben a sejtciklust G1 fázisban megállítják. Ezen eredmények direkt klinikai alkalmazása a tumorprogresszió nyomonkövetésére vagy a terápia hatékonyságának ellenőrzésére elérhetőnek tűnik.
- Mivel a klinikai laboratóriumokban a szérumból eredetű exoszómák proteomikai analízise nem megoldott, a kutatócsoport beállított egy Raman-spektroszkópia alapú diagnosztikai módszert, melynek segítségével szérumból izolált exoszómák vizsgálatával jelenleg 80%-os hatékonysággal képesek a központi idegrendszeri tumorokat a szöveti kép alapján felállított betegcsoportba sorolni.

Buzás Krisztina hosszú évek óta példaértékű tudatossággal vizsgálja a tumor és tumor-asszociált sztróma közötti kommunikáció mechanizmusait. Gondolkodásának középpontjában végig a sztróma tumor-progressziót támogató mechanizmusainak megértése állt. Az értekezés eredményei alapján egyértelmű, hogy az exoszómák a tumor/sztróma kommunikáció dinamikusan változó, kiemelkedően fontos szereplői, melyek szérumban megfigyelhető kivételes stabilitásuk miatt hatalmas klinikai potenciált hordoznak. Fontosnak tartom, hogy a disszertáció eredményei korszerű, jól definiált in vitro rendszerek, in vivo állatmodellek és klinikai minták együttes felhasználásával születtek. A modellek analízise a sejtbiológia, a molekuláris immunológia, a transzkriptomika a proteomika és a bioinformatika korszerű módszereinek kombinációjával történt.

Az értekezés a lehető legnagyobb igényességgel készült. Elütéseket alig tartalmaz, nyelvezete szabatos, az idegen szavak használata a szakmai szövegben nem zavaró. A mű szerkezete arányos, a háttérinformációk a bevezetés részben tankönyvekre emlékeztető didaktikai alaposággal íródtak. Az ábrák szépek, jól érthetőek, ábramagyarázattal megfelelően ellátottak. A módszereket leíró rész megfelelően részletes.

Buzás Krisztina tudományos teljesítménye és tudományometriai adatai jelentősen meghaladják az MTA-doktora fokozat megszerzéséhez szükséges követelményeket. Közleményeinek (48) összesített impakt faktora 200 feletti, az ezekre kapott független idézetek száma 3873, H indexe 18.

Fontos megemlíteni, hogy Buzás Krisztina publikációi közül 19 első vagy utolsószerzős közlemény (41%), így egyéni szerepe a munkában nem kétséges.

A bemutatott eredményeket újként fogadom el. Az értekezés alapjául szolgáló publikációk szigorú bírálati rendszerrel működő, magas impaktú nemzetközi folyóiratokban jelentek meg, melyekben korábban, megjelent adatok közlése nem megengedett.

Az értekezéssel kapcsolatos észrevételeim a következők:

- Annak ellenére, hogy az idegen szavak használata tudományos szövegben elfogadott, a néhány angol nyelvről fordított kifejezésénél javaslatot tettem a szó magyar megfelelőjének használatára. Javaslatomat az eredeti szöveg megfelelő helyein feltüntettem.
- A 8. oldalon, mivel mintázatfelismerésről van szó, „antigén ingerek” helyet helyesebb a mikrobák vagy mikroorganizmusok kifejezés használata.
- Hasonlóképpen, a 28. oldalon, a célkitűzések részben a „bakteriális antigének” helyett a bakteriális mintázatok kifejezés használatát javaslom.
- Az egyébként ábrákkal gazdagon ellátott bevezetésben, az IL-10 citokin család jellemzése részben az információátadást segítené egy ábra, bár az immunológiával foglalkozó szakemberek számára a szöveg jelen formájában is könnyen érthető, tanulható.
- A 31. oldalon, a CT és MR képeken nyilakkal lehetne jelezni a tumorok pontos helyét.
- A Módszerek részben, az in vivo tumormodell leírásánál (91. oldal) nem találtam a fertőzéshez használt *Chlamydomydia pneumoniae* kolóniaszámát.
- A 71. oldalon a 22. ábra szignifikancia értékeit a megfelelő kontrollokhoz képest kell megadni. Az Ag-TiO₂ sEV mintákat nem a negatív Ctrl mintákkal, hanem az Ag- Ctrl sEV célszerű összehasonlítani.

Az értekezéssel kapcsolatos kérdéseim a következők:

- Léteznek-e olyan egérmodellek, melyekben az exoszómák képződése gátolt, vagy erősen csökken, és ha igen, in vivo tumormodellekben csökken-e ezekben az egerekben az áttétek képződésének valószínűsége?
- A *Chlamydomydia pneumoniae* kezelés kiváltja-e az egér vagy humán makrofágok M1-szerű polarizációját *in vitro*?
- Történtek-e további kísérletek a *Chlamydomydia pneumoniae* fertőzést követően a tumorokba infiltráló CD3+($\gamma\delta$, iNKT, CD4+) sejtek további karakterizálására?
- Vannak-e adatok arról, hogyan befolyásolja az IL-24 jelenléte a tumorsejtek által termelt exoszómák hatását mezenchimális és/vagy tumor őssejtekre?
- 40. oldal: Mi lehet az oka annak, hogy amíg a kontrollként használt CCL2 kemokin leukocita migrációt indukál *in vitro*, hasonló indukciót az *in vivo* modellben nem láttak?
- Az adatok egyértelműen bizonyítják, hogy a tumor-eredetű exoszómák onkogén programot indukálnak a sztróma egyes elemeiben. Vannak-e arra vonatkozó kísérleti adatok, hogy az *in vitro* differenciáltatott vagy az esetlegesen *in vivo* képződött M1 szerű fenotípust mutató makrofágok által termelt exoszómák képesek felülni a sztróma (pl mezenchimális őssejtek, makrofágok) tumorprogressziót elősegítő programját?
- A bevezetésben és az eredmények részben is említésre kerül, hogy az exoszómák számára a vér-agy gát átjárható. Mennyire előrehaladott a CNS tumorok terápiája mesterségesen létrehozott, egyénre szabott vagy általánosan használható exoszóma-szerű részecskék felhasználásával?

Össességében elmondható, hogy Buzás Krisztina munkája nemzetközi szinten is jelentős új ismeretekkel gyarapította tudásunkat az exoszómák tumor/sztróma kommunikációban játszott szerepét illetően, mind az alapkutatás, mind az alkalmazott onkoimmunológia területén. A tekintélyes mennyiségű, további bioinformatikai analízisre alkalmas adat egész biztosan további fejlesztési stratégiák alapjául szolgál majd a jövőben. Buzás Krisztina munkáját igen magas szintűnek értékelem, a dolgot nyilvános vitára alkalmasnak tartom, az MTA-doktora cím megadását a legmesszebbmenően támogatom.

Debrecen, 2024, február 4.

Lányi Árpád